

Vahva kulttuuri, vahva identiteetti- Romanikulttuurin museo vie SKR:n apurahan turvin taidetta lastensuojelun ja vankeinhoidon toimipisteisiin 2022

Teksti: Minnamaria Koskela

Kuvat: Katrin Havia

Romanilapset ovat yliedustettuina sosiaalihuollon asiakkaissa, ja nuoret romanit päätyvät vankilaan useammin kuin vastaavan ikäiset valtaväestön edustajat. Vapaaehtoistyötä muun muassa vankiloissa tehneen laulaja, muusikko **Hilja Grönforsin** mukaan monilla tämän päivän romaninuorilla on identiteetti hukassa, huumeongelma on räjähtänyt käsiin ja jengiytyminen vie pohjaa romanikulttuurin perinteisiltä kasvatusperiaatteilta, joissa keskeistä on toisten, erityisesti vanhempien ihmisten kunnioittaminen.

Grönfors ja hänen moniammatillinen työryhmänsä toteuttavat romanikulttuurista kertovan musiikki- ja elokuvakiertueen lastensuojelun vastaanottopisteissä, sairaaloissa ja vankiloissa. Hankkeessa on mukana myös elokuvaohjaaja **Katariina Lillqvist**, Elokuvaosuuskunta Camera Cagliostro sekä Romanikulttuurin museo.

– Olemme todella onnellisia ja otettuja apurahasta. Se mahdollistaa tämän tärkeän hankkeen toteutumisen. Syrjäytyneiden romanilasten ja -nuorten pahoinvointi on aikapommi, johon pitää puuttua nopeasti.

Romanilapsille ja -nuorille esitetään vanhoista romanilauluista ja romaniaiheisista elokuvadokumenteista koostettuja esityksiä, joissa heille kerrotaan heidän omasta kulttuuristaan. Romanilapsi tai -nuori, joka ei tiedä, kuuluuko hän valtaväestöön vai romaniheimoon, on Grönforsin mukaan kaikkein suurimmassa vaarassa syrjäytyä.

– Kulttuuri, kuten musiikki, on identiteetin perusta. Musiikki ja elokuva ovat työkaluja, joiden avulla pyrimme vahvistamaan romanilasten ja -nuorten kulttuurisia juuria.

Kiertueen yhteydessä järjestetään myös musiikkityöpajoja, joihin lapset ja nuoret voivat osallistua. Musiikilla on perinteisesti ollut keskeinen asema romanikulttuurissa. Lapsia ja nuoria on aina opastettu laulujen avulla. Opetuslaulujen ohella on markkinalauluja ja rakkauslauluja. Tosin rakkautta ei romanilauluissa käsitellä suoraan, vaan vertauskuvien, kuten kukkasymbolien avulla.

Romanien yhteiskunnallinen asema koheni 1980-luvulla. Kiertelevästä elämäntavasta luopuminen ja muuttaminen kerrostaloihin perhekohtaisiin asuntoihin merkitsi elintason nousua, mutta samalla yhteisöllisyys ja sen myötä lauluperinne alkoi heikentyä.

– Tavoitteenani on elvyttää jo lähes kadonnutta perinnettä keräämällä ja tallentamalla romanilauluja, sekä säveltämällä ja sanoittamalla uusia. Nytkin minulla on työn alla neljä uutta lauluja.

Hilja Grönforsia voi hyvällä syyllä kutsua romanimusiikin Grand Old Ladyksi. Vuonna 2005 Kaustisen kansanmusiikkijuhlat myönsivät hänelle mestarikansanlaulaja-arvonimen, ja vuonna 2014 hän sai Suomi- palkinnon romanien kulttuuriperinnön hyväksi tehdystä työstä.

– Laulut kuvaavat romanien elämää, ja niissä kaikissa on läsnä toivo. Sitkeys ja toivo on aina ollut tärkeässä osassa romanikulttuuria – eihän meitä muuten enää olisi olemassakaan, niin kovaa romanien kohtelu on aina ollut, Grönfors summaa.